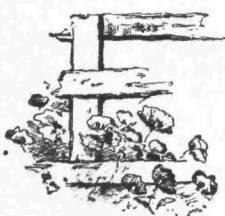

ΠΟΛΥΧΡΟΝΗΣ ΛΕΜΠΕΣΗΣ

ΝΑΣ τίμιος και ειλικρινής καλλιτέχνης απέθανε, σχεδόν υπό εξεμύθειαν, έπως έπεράτε και την ιαλαιπορημένην του ζωήν. "Άγνωστος εις τους περισοτέρους, άφανής, μονάζων μεταξὺ της Σαλαμίνας, πού ήτο ή πατρίς του και ή πηγή των έμπνευσεών του—όπως διά τόν Παπαδιαμάντην ή Σκιάθος—και του λόφου του "Αστεροσκοπείου, όπου είχε στήσει, κατά τά τελευταία έτη, τόν πενιχρόν του έρημητήριον, έκλεισε μίαν ήμέραν τά μάτια του, μέσα εις τόν θρίαμβον των "Ελληνικών νικών, χωρίς κανέναν νά πάρη είδητιν τόν θάνατόν του, όπως κανέναν δέν έπηρεεν είδησιν την ζωήν του. Δέν γνωρίζω αν καμμία εφημερίς ανήγγειλε τόν πένθολος αυτό της "Ελληνικής τέχνης, εαν κανέναν σύλλογος εξέδωκε τόν σχετικόν ψήφισμα, εαν κανέναν επίσημος ήκολούθησε την πενιχράν κηδείαν του ζωγράφου. Έγώ τουλάχιστον έπληροφορήθην τόν θάνατον του Πολυχρόνη Λεμπέση από μίαν Πειραιϊκήν εφημερίδα, όπου ένας άγνωστος θαυμαστής του ειχεν άφιερώσει ευλαβείς γραμμάς εις την μνήμην του, και αι όποιαί ίσως είνε τόν μόνον του μνημόσυνον μέχρι της στιγμής αυτής.

Και όμως τόν έργον του Πολυχρόνη Λεμπέση κατέχει ήδη την θέσιν του, μίαν επίσημον και χαρακτηριστικήν θέσιν εις την Νεοελληνικήν τέχνην, και ή καλλιτεχνική κριτική, όταν έλθη ή στιγμή νά χωριθούν τά πρόβαρα από τά έρίφια, θά έναυχολήθῃ με αυτό κατά την αξίαν και την σημασίαν του. Διότι δέν έχομεν ώρισμένως πολλούς ζωγράφους μοίους με τόν Λεμπέσην. Άνέφερα παραπάνω τόν όνομα του μεγάλου Παπαδιαμάντη. "Ιτως είνε παράτολμον νά τόν υποστηρίξω εις ένα πρόχειρον και βιαστικόν αντίκρουσμα, εις τόν έργον όμως του "Ελληνος ζωγράφου εύρίσκω, όπως και εις την ζωήν του, όπως και εις ψυχογραφίαν του, κάτι τι πού μου ένθυμίζει διαρκώς και επιμόνως τόν "Ελληνα διηγηματογράφον. Δυνατός εις την τέχνην του, όπως εκείνος, δέν έδωκε ποτέ ό ίδιος την σηματίαν πού έναγωνίως έπιζητούν οι άλλοι, εις τόν έαυτόν του. "Εζητεν ό ίδιος εις την σκιάν και εις την ιδίαν σκιάν εκράτησε τόν έργον του. "Ενα είδος άσκητικής αυτοπεριφρονήσεως. "Ητο τόν χαρακτηριστικόν του.

Και όσον αν ή αυτοπεριφρόνησις αυτή και εις τους δύο καλλιτέχνας δύναται νά χαρακτηρισθῇ—υποθέτω ότι είνε ή γνώμη του φίλου μου κ. Βλαχογιάννη διά τόν πρώτον—ώς μία εκδήλωσις βαθυτέρας έπιγνώσεως, άριστοκρατικής περιφρονήσεως προς την πεζότητα του περιβάλλοντος και σχεδόν ενός καλλιτεχνικού εγωϊσμού, και ό εγωϊσμός αυτός

μου φαίνεται αξιολάτρευτος και παραπολύ ταιριασμένος με μίαν ύψηλήν καλλιτεχνικήν συνείδησιν.

"Εξω από τους κύκλους των άγώνων και των προπριβών των έμοτέχνων του, μακρινά από τά χαλκεία της εφημέρου φήμης, πού είνε τά δημοσιογραφικά γραφεία, ξένος προς τās εκθέσεις, όπου πρό καιρού είχε παύσει νά συμμετέχη, ίσως από βαθυτέραν απογοήτευσιν, ίσως από συναίσθησιν του περιτού άκόμη όλων αυτών των παρουσιάσεων προς ένα Κοινόν άνίδεον και άδιάφορον, έπερνούσε τās ήμέρας του μαζί με τους άθώους, τους ταπεινούς και τους «πτωχούς τῷ πνεύματι», μεταξὺ της γελαιτής ακρογιαλίας της πατρίδος του και των λαϊκών καφενείων του Θητείου. "Εκεί κάπου—κανείς δέν μίς έπληροφόρησε πού—τόν εύρηκεν ό Θάνατος και ένας άγγελος λευκός, μία από τās ιδανικάς Ραφαηλικάς παρθενίας, πού έξωγράφιζεν εις τους μυστικούς θόλους των εκκλησιών, έπηρε την άθώαν του ψυχήν και την έφερε συλλειτουργόν έμπρός εις την θείαν δόξαν της Πλατυτέρας των Ουρανών.

•
"Η φήμη! "Αλλά τί νά την κάμη την φήμην των εφημερίδων και των αίδουσών; Τότοι άλλοι την έχουν! Τού έφθανεν ή εκτίμησις των εκλεκτών—την έδέχετο και αυτήν ως δειλή παρθένας—και ήτο άρκετός του τίτλος, ότι είχε θαυμαστήν του ένα Γύζην. "Ο μέγας διδάσκαλος ειχεν ειπεί, όχι μόνον μίαν φοράν, προς τους μαθητάς του:

— Παιδιά μου, όταν θά πíte στάς "Αθήνας, νά μη λείψετε νά ιδήτε της τοιχογραφίας του Λεμπέση. Αυτό θά σς όφελήσῃ πολύ στην τέχνην σας.

"Ο ίδιος διδάσκαλος έλεγε μολοντούτο προς τους ές "Αθηνών νεοφερμένους μαθητάς:

— Νά ξεχάσετε τώρα όλα όσα μάθατε στάς "Αθήνας. Και ν'αρχίσετε απ' τόν "Αλφα.

"Ητο όμως ό διδάσκαλος, πού έδιδε την «καινήν αυτήν έντολήν» προς τους μαθητάς του.

— "Αθώοι νά είσαστε, παιδιά μου, και τίμιοι στην τέχνην σας. Νά μη γυρεύετε νά γελάτετε τόν κόσμον.

Και ό Λεμπέσης ήτο ό άθώος και τίμιος τεχνίτης. Τίποτε δέν έβαλε επάνω εις την όδόνην ή επάνω εις τά ιερά κονιάματα των ναών, πού δέν έβγηνεν από τά βάθη της ψυχής του. Από τους συμπαθητικούς αύλογύρους της Σαλαμίνας, όπου τόν φως διακριτικόν ανασταίνει την λυρικήν ζωήν του χωριάτικου σπιτιού, έως τās ιδανικάς συνθέσεις των τοιχογραφιών του, με τās σεμνάς Παναγίας και τους φωτεινούς, όλους πνεύμα, άγγέλους του, ή τέχνη του, ισχυρά, πρωτότυπος, λιτή, παλλομένη από αίσθημα, θριαμβεύει εκλεκτή και άριστοκρατική.

Και ή ζωή του έσβυσε μαζί με την ζωήν των ήρώων.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ